

УДК 339.743 : 339.137.2

Шумська С.С., канд. екон. наук

Білоцерківець О.Г.

Інститут економіки та прогнозування

РЕАЛЬНИЙ ЕФЕКТИВНИЙ КУРС ГРИВНІ: ОЦІНКА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ І ПРОГНОЗ НА 2013–2014 рр.

Наведено основні чинники, що визначають перспективи вітчизняних товарів на зовнішньому ринку і обґрунтовано використання динаміки реального ефективного обмінного курсу гривні для аналізу їхньої конкурентоспроможності. На основі сценарних прогнозів агрегованого та часткових РЕОК гривні для окремих товарів показано цінові переваги вітчизняної продукції, які можуть бути отримані у разі використання інструментів курсової та цінової політики¹.

Ключові слова: реальний ефективний обмінний курс гривні, цінова конкурентоспроможність товарів.

Розроблення ефективної зовнішньоторговельної і промислової політики будь-якої країни потребує адекватної кількісної оцінки її конкурентоспроможності. У всьому ланцюжку розгляду цього багатоаспектного поняття "товар – фірма – галузь – країна" конкурентоспроможність товару є однією із ключових, базовою точкою відліку. Її актуальність буде незмінною, поки на ринках конкуруватимуть різні виробники, що боротимуться за споживача. Для України, у якій понад половину видів продукції, що виробляється, йде на експорт, зростання конкурентоспроможності товарів набуває особливого значення.

У контексті аналізу конкурентоспроможності товарів і послуг як *здатності бути привабливішими порівняно з аналогами, краще відповідаючи вимогам споживача та ринку*, експерти розглядають дві групи показників, що характеризують товар з позиції "ціна – якість": перші характеризують економічні властивості, другі – споживчі властивості товару, його якість. Таким чином, сучасний підхід, що базується на теоретичних засадах, закладених у роботах М.Портера, Дж.Ю.Стігліца, І.Шумпетера, Р.Барро, Д.Йогерсена та інших, підтриманий прикладними розробками, де конкурентоспроможність товару залежить не тільки від окремого показника, а від їхньої сукупності, забезпечує комплексність розгляду цього питання.

Якщо детальніше зосередитись тільки на одному аспекті – ціновому (припустивши, що за якістю та асортиментом товари різних країн схожі), то за незмінності всіх інших умов можна спробувати показати роль різних інстру-

¹ Публікацію підготовлено в рамках продовження наукового дослідження "Оцінка динаміки реального ефективного обмінного курсу гривні за основними товарними групами та видами діяльності за 2001–2011 рр." з Національним банком України.

ментів економічної політики, що спрямовані на забезпечення саме цінових відносних переваг.

Варто зазначити, що в іноземних публікаціях, присвячених дослідженню проблем конкурентоспроможності, питання розглядається, як правило, у вимірі поточного часу з посиланням на тенденції, що склались у минулому, а також наводяться прогнозні оцінки для продукції ключових галузей економіки (видів економічної діяльності). У роботах українських експертів оцінки перспектив українського експорту представлені тільки для окремих товарів, а на макrorівні динаміка конкурентоспроможності аналізується переважно через реальний ефективний обмінний курс гривні (РЕОК), що не дає можливості виявити структурні ефекти його впливу на економіку та зовнішню торгівлю через значний рівень його агрегованості. Для вирішення такого роду завдань в іноземній практиці використовують часткові індекси РЕОК для окремих товарів та ВЕД, які є також затребуваними при моделюванні макроекономічних шоків, шоків валютного обмінного курсу, шоків зміни цін на нафту та неенергетичні товари. Ґрунтовні модельні розробки за цим напрямом належать Інституту комплексних стратегічних досліджень (м. Москва) [1] та спеціалістам USDA (Міністерства сільського господарства США) [2].

За відсутності в Україні системних досліджень динаміки реального ефективного обмінного курсу гривні для конкретних товарів і видів економічної діяльності й, у тому числі, прогнозів РЕОК гривні, для оцінки перспектив динаміки цінової конкурентоспроможності вітчизняного виробника на внутрішніх та зовнішніх ринках така задача стає актуальною і має прикладне значення. У визначенні динаміки потенціалу конкурентоспроможності через проведення розрахунків "часткових" індексів РЕОК та здійсненні сценарних прогнозів і полягає *мета цієї статті*.

Для визначення перспектив національного виробника на міжнародних ринках і побудови обґрунтованих короткострокових та середньострокових планів важливого значення насамперед набуває врахування базових чинників, серед яких на особливу увагу заслуговує оцінка: зовнішнього попиту на продукцію, конкурентоспроможності товарів, можливостей самого виробника реагувати на зміни кон'юнктури. І якщо на зовнішній попит та економічну динаміку українська сторона вплинути не може, то оцінка наявного та очікуваного запасу конкурентоспроможності вітчизняних товарів показує можливості для застосування заходів внутрішньої економічної політики з метою розширення потенціалу експортних потоків.

Варто підкреслити, що зазначені вище чинники взаємопов'язані між собою. Підвищення конкурентоспроможності українських товарів на зовнішньому ринку може призвести до активізації експортної діяльності у випадку зростаючої економічної динаміки світової економіки, що збільшує попит на вітчизняні товари. Зважаючи на прогноз світового та українського ВВП на 2013–2018 рр., розробленого експертами МВФ (рис.1), на фоні позитивних темпів зростання світової економіки від 3,31–4,51% за рік, в Україні очікується: 0,5% – у 2013 р.; 2,8% – у 2014 р. та 3,5% – у 2015–2018 рр.

Дуже обережним є прогноз умов торгівлі товарами та послугами, зроблений зарубіжними фахівцями на середньостроковий період. Якщо для розвинених

країн (G7) експерти Міжнародного валютного фонду прогнозують покращання умов торгівлі, зокрема, на 2013–2014 рр. темпи їхніх змін становитимуть 0,67 та 0,09% відповідно; то для країн з економікою, що розвивається (-0,48 та -0,92%), та СНД (-1,53 та -2,25%) умови торгівлі є гіршими (рис.2).

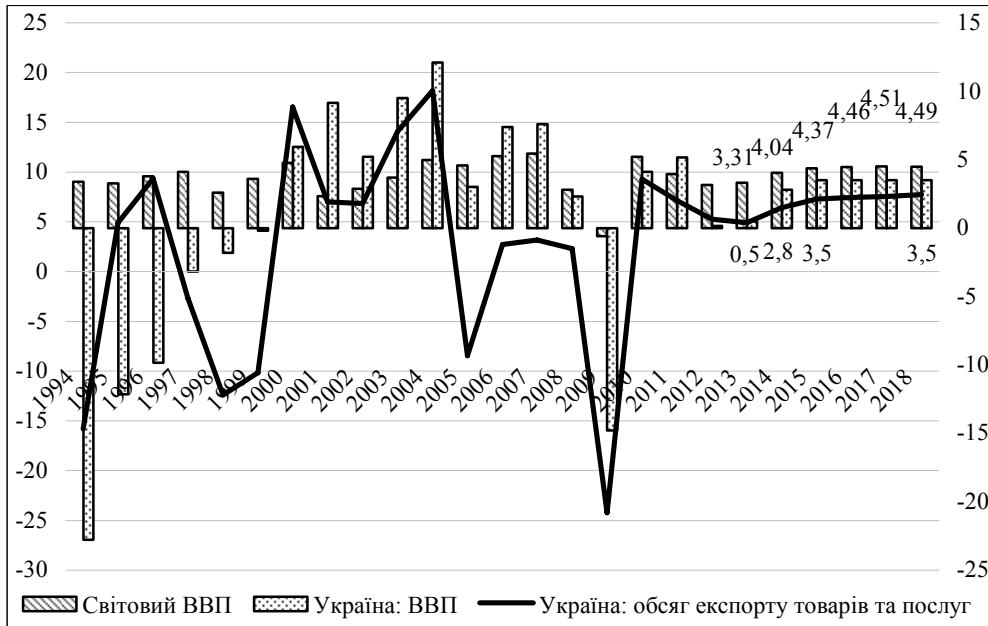

Рис. 1. Динаміка показників зростання світового ВВП та України, обсягів вітчизняного експорту товарів та послуг за 1994–2018 рр., % до попереднього періоду

Джерело: побудовано за даними МВФ за відповідні роки.

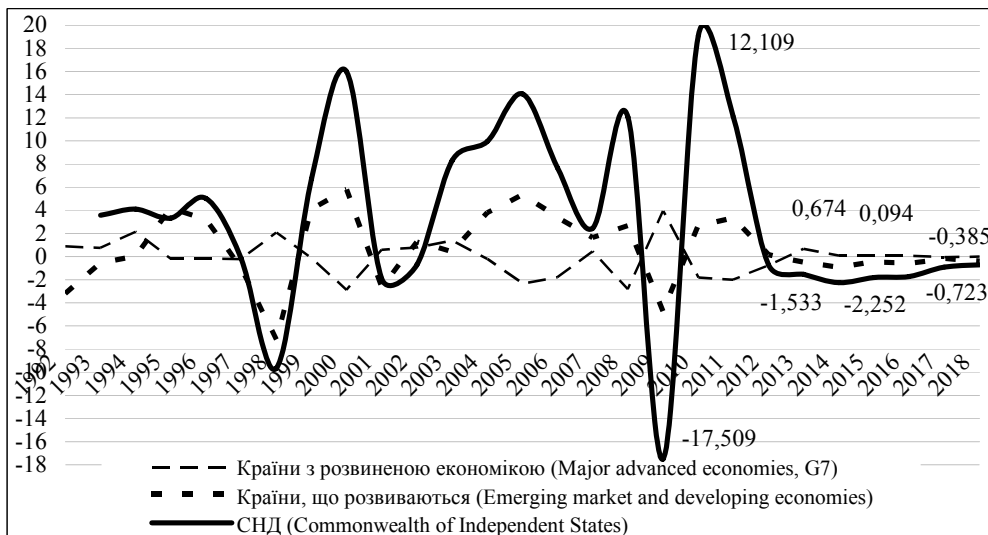

Рис. 2. Умови торгівлі товарами та послугами для груп країн світу у 1993–2018 рр., % зміни до попереднього періоду

Джерело: побудовано за даними МВФ за відповідні роки.

Враховуючи не зовсім оптимістичну очікувану макроекономічну ситуацію, що визначатиме можливості українського експорту, варто звернути увагу на фактор підтримки конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробника засобами курсової політики. У цьому контексті зростає актуальність оцінки реального ефективного обмінного курсу гривні (РЕОК), що є відносним показником і відображає зміни цінової конкурентоспроможності українських товарів [3].

Оскільки українські товари конкурують на зовнішніх ринках, як правило, не однієї, а різних країн; і на внутрішньому ринку – з імпортом із багатьох країн, які, в свою чергу, застосовують різні заходи (структурної, валютної, антиінфляційної) політики, орієнтованої на підтримку своїх конкретних товарів, то для визначення конкурентоспроможності вітчизняних товарів, як уже зазначалося вище, мають значення не агреговані, а часткові індекси РЕОК гривні, розраховані для кожного з товарів, що йде на експорт. Слід підкреслити, що перелік країн – партнерів по експорту та імпорту на практиці майже не співпадає, і це актуалізує розрахунок часткових (індивідуальних) індексів РЕОК гривні за структурою експорту (за "експортним кошиком") та за структурою імпорту (за "імпортним кошиком"). Розраховані індекси завжди відрізнятимуться від агрегованого індексу (який нівелює або усереднює інформацію) і за множиною країн, що включені до аналізу, і за обсягами торгових потоків з ними.

Таким чином, у розрахунках РЕОК надзвичайно важливим моментом є вибір:

1) **вагових коефіцієнтів**, що відображають, окрім цінового та курсового факторів, вплив структурного чинника. Хоча у реальному житті географічна структура експортно-імпортних потоків увесь час змінюється, для прогнозу часткових РЕОК на 2013–2014 рр. прийнято припущення, що вона залишатиметься без змін, такою як була у 2010–2012 рр. (тобто прийнято **середнє значення** структури торгівлі за попередні три роки перед прогнозним періодом);

2) **цінового чинника** (для прогнозних розрахунків реального ефективного курсу гривні використано динаміку індексу, що відображає **інфляцію споживчого ринку** – ІСЦ);

3) **змін курсової та цінової динаміки** торгових партнерів (в основу розрахунків РЕОК гривні на 2013–2014 рр. покладено припущення щодо очікуваної динаміки основних показників розвитку країн усіх торгових партнерів України, які було зроблено **експертами МВФ**: використано дані щодо курсу долара до національних валют країн-партнерів та ІСЦ у цих країнах, які є однаковим для всіх п'яти сценаріїв згідно з прогнозом МВФ від 16 квітня 2013 р.) [4].

Прогноз виконано для п'яти сценаріїв розвитку подій на світовому та вітчизняному ринках (табл. 1):

перший відображає точку зору експертів МВФ щодо динаміки розвитку економіки України та інших країн світу на середньострокову перспективу;

другий відрізняється динамікою курсу та інфляції в Україні, тобто оцінено параметри, закладені в Державний бюджет 2013 р.;

третій–п'ятий відрізняються динамікою курсу та інфляції в Україні, відображають експертні припущення, закладені у прогнозні оцінки Інституту економіки та прогнозування НАН України (ІЕПр).

Таблиця 1

Сценарні умови прогнозування динаміки РЕОК гривні

Сценарій	Показник	2013	2014
Сценарій 1 (за прогнозом МВФ станом на 04.2013)	Курс долара США до гривні	8,15	8,34
	ІСЦ в Україні	0,48	4,68
Сценарій 2 (бюджет 2013р.)	Курс долара США до гривні	8,4	8,7
	ІСЦ в Україні	0,8	6
Сценарій 3	Курс долара США до гривні	8,16	8,7
	ІСЦ в Україні	2	7,1
Сценарій 4	Курс долара США до гривні	8,3	9,5
	ІСЦ в Україні	2,5	7,5
Сценарій 5	Курс долара США до гривні	8,3	10
	ІСЦ в Україні	2,5	10

Джерело: складено авторами.

Отже, оцінка конкурентоспроможності української продукції на світовому та вітчизняному ринках базується на прогнозах динаміки агрегованого та часткових РЕОК гривні, що розраховані для **товарних груп** (за двома знаками згідно з УКТЗЕД), із врахуванням середньої за 2010–2012 рр. географічної структури товарообороту та експорту (за "експортним кошиком") у річному вимірі (за точку відліку взято 2000 р.).

Слід підкреслити, що розраховані значення РЕОК на часовому проміжку 2000–2012 рр. відрізняються від офіційно наведених значень агрегованого РЕОК гривні на сайті НБУ. Основна причина таких відмінностей – різне охоплення товарних груп та торговельних партнерів України. *На поточний час індекс РЕОК гривні розраховується фахівцями НБУ за кошиком із 19 валют. Сукупний обсяг експорту та імпорту товарів з 25 країн, що враховуються при обчисленні РЕОК гривні, становить 76% від загального зовнішньоторговельного обороту України [5]. Розрахунки ІЕПр здійснені стосовно всіх товарних груп (за винятком 77, 93) за двома знаками УКТЗЕД по 97 країнах – торгових партнерах.* Отже, в індекс РЕОК, розрахованому в ІЕПр, включена максимально повна інформація щодо курсової волатильності та змін інфляції в країнах – основних торгових партнерах України.

У табл. 2 наведено сценарний прогноз агрегованого індексу РЕОК гривні, розрахованого за середньою географічною структурою товарообороту в 2010–2012 рр. (оцінка по дефлятору ІСЦ, 2000=100%). Дані табл.2 та рис.3

свідчать, що зниження РЕОК на 2013–2014 рр. за всіма розглянутими сценаріями означатиме покращання конкурентних умов для українських товарів.

Таблиця 2

Прогноз індексу РЕОК гривні на 2013–2014 рр. (2000=100%)

Сценарій	2012	2013	2014
1	95,73	90,29	90,27
2	95,73	87,84	87,90
3	95,73	91,50	89,87
4	95,73	90,40	83,02
5	95,73	90,40	80,70

Джерело: розраховано за даними МВФ, НБУ та Державної служби статистики України.

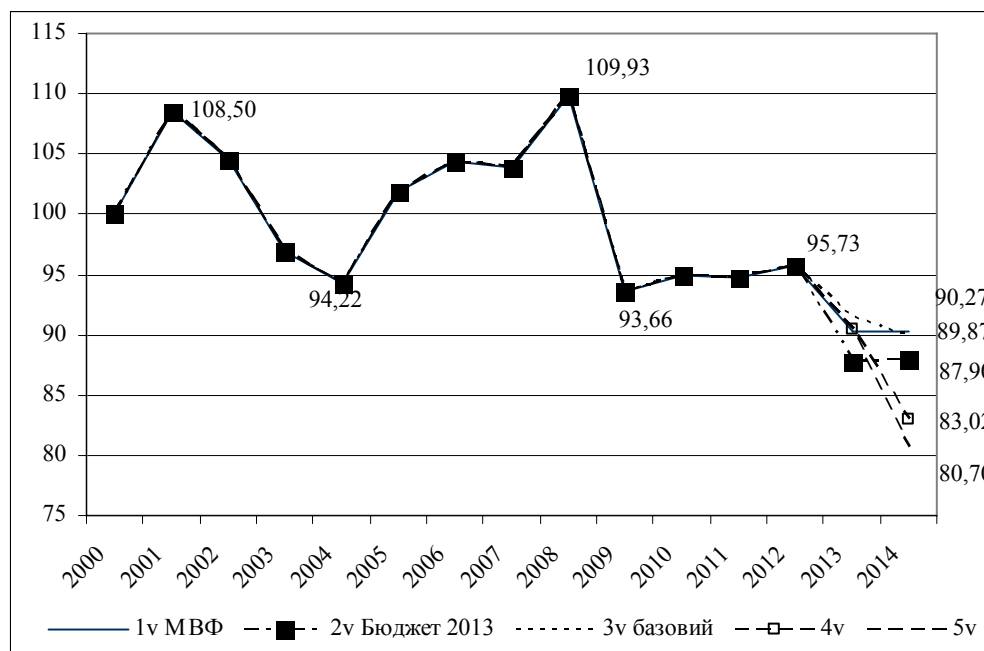

Рис. 3. Динаміка фактичного та прогнозних значень індексу реального ефективного обмінного курсу гривні у 2000–2014 рр.

Джерело: розраховано за даними МВФ, НБУ та Державної служби статистики України.

Аналіз динаміки РЕОК гривні, розрахованого за "експортним кошиком" свідчить, що упродовж 2000–2012 рр. ситуація на зовнішніх ринках для українських товарів змінювалася. На рис. 4 представлено динаміку РЕОК гривні та зміну відносних цінових переваг українських товарів, що формували наш експорт. Якщо індекс РЕОК гривні за "експортним кошиком" менший 100%, то українська продукція, що йде на експорт, коштує дешевше відносно аналогічних товарів інших країн на зовнішньому ринку (тобто має відносні цінові переваги). Виділяючи з переліку експортної продукції ті групи товарів, у яких $РЕОК < 100\%$, можна оцінити динаміку конкурентоспроможності, вимірюючи її, наприклад, через частку в структурі експорту тих товарів, що мають цінові переваги відносно 2000 р.

На часовому проміжку 2000–2012 рр. можна виділити два приклади змін конкурентоспроможності українського експорту на ринках інших країн світу. Так, зниження РЕОК із 106,1 до 98,9% у 2003 р. збільшило потенціал цінової конкурентоспроможності вітчизняної продукції (відносно 2000 р.) і частка товарів, які стали більш привабливими за ціною, у структурі експорту зростає з 13 до 58,6%. Другий яскравий випадок: девальвація гривні в кінці 2008 р. та антикризові монетарні заходи наших країн-партнерів призвели у загальному випадку до зниження РЕОК гривні із 111,8 до 94,7%. Це дало підвищення (відносно 2000 р.) потенціалу цінової конкурентоспроможності експорту з 30,9 до 53,7% (зростання у структурі експорту товарів частки тих, де часткові РЕОК для конкретних товарних груп стали < 100%).

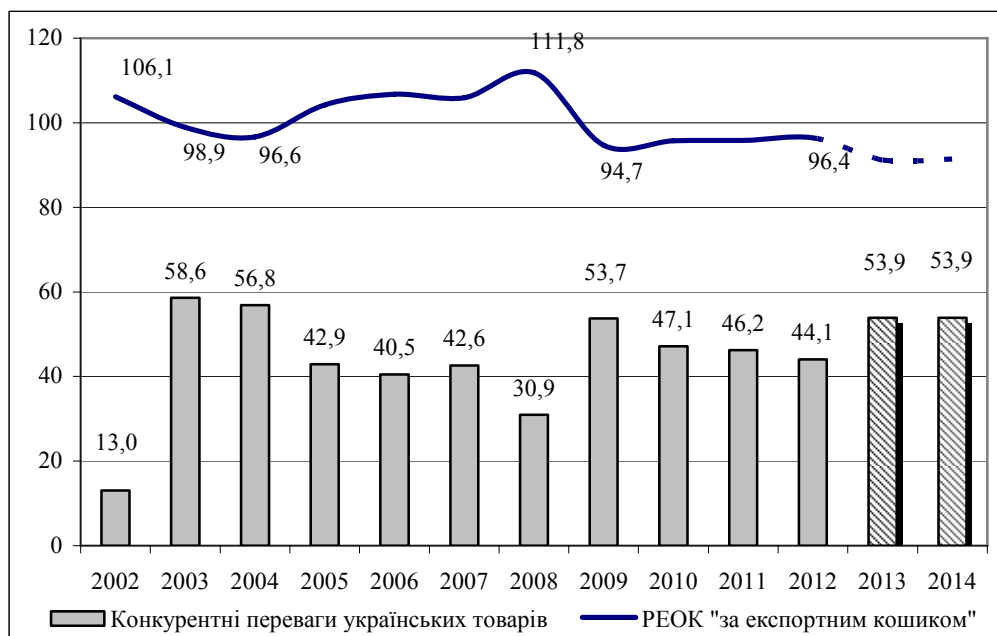

Рис. 4. Динаміка РЕОК гривні та частка конкурентоспроможних товарів у структурі експорту у 2000–2014 рр.

Джерело: розраховано за даними МВФ, НБУ та Державної служби статистики України.

У табл. 3 наведено динаміку РЕОК гривні для тих товарних груп, які у 2009 р. завдяки знеціненню² гривні отримали цінові конкурентні переваги на зовнішньому ринку – значення реального ефективного курсу знизилось і стало меншим 100% (колонка 3). Це **42 із 99** агрегованих позицій (за **2 знаками УКТЗЕД**) українських товарів, що йдуть на експорт, які **стали більш привабливими у ціновому аспекті**.

Однак, як свідчать світова практика і результати розрахунків, що представлені на рис. 4 та у табл. 3, ефекти девальвації дуже швидкоплинні – після двох-трьох років потенціал курсових переваг втрачається. Зокрема, після зниження РЕОК у 2003–2004 рр. починається його зростання у 2005–2008 рр.,

² Під зміцненням гривні розуміємо зростання реального ефективного курсу гривні; під послабленням гривні – зниження індексу РЕОК гривні.

Реальний ефективний курс гривні: оцінка конкурентних...

яке відразу знайшло відображення у зменшенні конкурентних переваг (частка тих товарів, що були конкурентоспроможними відносно 2000 р., знизилась

Таблиця 3

Динаміка часткових РЕОК гривні за окремими товарними групами

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2008	2009	2012
Усього	111,8	94,7	96,4
05 інші продукти тваринного походження	108,4	96,5	103,7
06 живі дерева та інші рослини	112,4	95,8	95,1
07 овочі	103,8	89,4	88,8
08 їстівні плоди та горіхи	107,8	91,4	95,5
09 кава, чай	114,6	97,4	105,1
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	104,9	88,9	90,4
13 шовк природний	102,6	93,1	109,1
14 рослинні матеріали для виготовлення	120,6	99,9	115,9
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	101,3	88,5	88,1
24 тютюн і промислові замітники тютюну	100,9	86,1	90,1
26 руди, шлак і зола	120,1	99,7	104,5
28 продукти неорганічної хімії	106,2	91,5	93,3
29 органічні хімічні сполуки	115,4	98,4	100,9
32 екстракти дубильні	117,9	99,6	103,4
36 порох і вибухові речовини	103,4	84,7	95,1
38 різноманітна хімічна продукція	106,6	92,5	96,0
40 каучук, гума	103,6	89,1	91,3
41 шкури	116,8	99,6	113,9
42 вироби із шкіри	112,6	96,7	108,6
44 деревина і вироби з деревини	109,1	94,7	103,2
46 вироби із соломи	101,7	86,4	91,4
55 синтетичні або штучні штапельні волокна	111,8	99,2	102,1
56 вата	100,6	88,4	94,5
58 спеціальні тканини	102,3	87,5	93,6
59 текстильні матеріали	107,9	94,2	92,4
60 трикотажні полотна	100,0	88,7	92,9
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	116,2	98,5	112,5
63 інші готові текстильні вироби	109,4	92,2	102,1
65 головні убори	113,3	96,6	107,3
67 оброблені пір'я та пух	101,4	87,1	97,4
73 вироби з чорних металів	102,4	89,2	88,9
74 мідь і вироби з неї	114,0	99,4	104,1
76 алюміній і вироби з нього	111,3	94,6	97,6
79 цинк і вироби з нього	111,2	97,6	103,6
81 інші недорогоцінні метали	114,0	96,2	96,3
89 судна	107,7	92,6	96,1
90 прилади та апарати оптичні, фотографічні	103,4	88,9	87,8
91 годинники	100,5	87,3	87,8
92 музичні інструменти	115,3	97,1	110,4
95 іграшки	107,7	91,3	98,2
97 твори мистецтва	117,3	93,0	95,7
99 різне	122,7	98,6	99,4

Джерело: розраховано за даними МВФ, НБУ та Державної служби статистики України.

у структурі експорту з 42,9 до 30,9%). Схожа ситуація у 2009–2012 рр. – зростання агрегованого РЕОК за "експортним кошиком" із 94,7 до 96,4% за цей період чітко кореспондує зі зменшенням частки товарів, які могли б конкурувати за ціною на зовнішніх ринках з аналогічними іноземними товарами – з 53,7 до 44,1%. У табл. 3 ці товари виділено кольором у колонці 4. Отже, **16 із 42 товарних груп втратили свої переваги** (індекси часткових РЕОК стали більшими за 100%): 05 інші продукти тваринного походження; 09 кава, чай; 13 шовк природний; 14 рослинні матеріали для виготовлення; 26 руди, шлак і зола; 29 органічні хімічні сполуки; 32 екстракти дубильні; 32 екстракти дубильні; 41 шкіри; 42 вироби із шкіри; 55 синтетичні або штучні штапельні волокна; 62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні; 63 інші готові текстильні вироби; 65 головні убори; 74 мідь і вироби з неї; 79 цинк і вироби з нього; 92 музичні інструменти.

З точки зору "важливості" окремих товарних груп цікавим є аналіз динаміки часткових РЕОК гривні для товарів, які становлять значиму частку українського експорту. У табл. 4 представлено оцінку та прогноз часткових РЕОК для 14 **ключових** товарів, частка яких у структурі перевищує 2%. Як свідчать розрахунки, перед кризою у 2008 р. цінкові відносні переваги стосовно 2000 р. серед виділеного переліку мали лише п'ять груп:

- 27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки;
- 48 папір та картон;
- 84 реактори ядерні, котли, машини;
- 85 електричні машини;
- 86 залізничні локомотиви.

Після девальвації за результатами 2009 р. ще додатково чотири товарні групи стали відносно дешевшими й привабливими на зовнішньому ринку:

- 26 руди, шлак і зола;
- 28 продукти неорганічної хімії;
- 44 деревина і вироби з деревини;
- 73 вироби з чорних металів.

Проте внаслідок курсової та антиінфляційної політики в Україні та країнах – торгових партнерах за три роки потенціал конкурентоспроможності зменшився: дві товарні групи (26 та 44) втратили цінкові відносні переваги (індекси часткових РЕОК за "експортним кошиком" зросли з 99,7 до 104,4% та з 94,7 до 103,2%, відповідно).

За результатами 2012 р. серед ключових 14 експортних товарів тільки 7 мали цінкові конкурентні переваги. Варто зазначити, що ці оцінки були проведені відносно 2000 р., якщо ж врахувати, що після кризи співвідношення курсів провідних валют та цін на світових ринках змінилося, що вплинуло на конкурентоспроможність товарів багатьох країн і в тому числі України, то важливими стають оцінки РЕОК відносно нової точки відліку 2009 р. У табл. 4 у колонці 8 наведено відсоткові зміни РЕОК у 2012 р. відносно 2009 р. Із розрахунків видно, що тільки чотири товарні групи мають вигідні конкурентні позиції на міжнародних ринках – зниження динаміки індексів реальних ефективних курсів зафіксовано для таких товарів, як: 48 папір та

картон; 73 вироби з чорних металів; 84 реактори ядерні, котли, машини; 86 залізничні локомотиви; інші 10 груп товарів зменшили свій потенціал конкурентоспроможності, який було отримано в результаті девальвації гривні та змін курсової та монетарної політики країн-партнерів.

Відновлення і зростання цінових конкурентних переваг на зовнішніх ринках у 2013–2014 рр. вітчизняної продукції пов'язані зі змінами цін та курсів національних валют України та країн, що представляють аналогічні товари на ринках. У табл. 4. наведено прогнозні розрахунки часткових РЕОК гривні для основних експортних товарів, зважаючи на припущення експертів МВФ (перший сценарій, табл. 1). Якщо точкою відліку є 2000 р., то спадна динаміка часткових індексів реального ефективного курсу гривні свідчить про можливість збільшення експорту українських товарів у короткостроковій перспективі. Варто сказати, що виділені у таблиці товари є дуже чутливими до змін курсу та цін, особливо це стосується 26 та 44 груп, прогнозні розрахунки часткових РЕОК для яких засвідчили, що за окремими сценаріями у них є можливість бути привабливими за ціною перед аналогічними імпортними товарами конкурентів (див. табл. 4, колонки 6–7).

Таблиця 4

Прогноз РЕОК гривні за основними товарними групами на 2013–2014 рр., % (розраховано за середньою в 2010–2012 рр. географічною структурою експорту і по дефлятору ІСЦ)

Часткові індекси РЕОК для окремих товарних груп	Факт				Прогноз		Зміна		
	2000=100				2000=100		2009=100	2012=100	
	2007	2008	2009	2012	2013	2014	2012	2013	2014
10 зернові культури	156,1	167,0	129,2	132,9	130,2	133,4	2,9	-2,1	0,3
12 насіння і плоди олійних рослин	113,7	121,2	101,8	112,7	107,1	109,1	10,7	-5,0	-3,2
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	126,7	137,7	110,7	112,5	108,6	109,6	1,6	-3,5	-2,6
26 руди, шлак і зола	116,8	120,1	99,7	104,5	99,5	99,8	4,9	-4,8	-4,5
27 палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	93,4	97,1	83,0	83,7	79,6	80,4	0,9	-4,9	-4,0
28 продукти неорганічної хімії	99,8	106,2	91,5	93,3	87,4	87,2	2,0	-6,3	-6,5
31 добрива	121,8	133,9	111,0	111,2	106,4	106,7	0,3	-4,4	-4,1
44 деревина і вироби з деревини	103,8	109,1	94,7	103,2	97,0	97,3	9,0	-6,0	-5,7
48 папір та картон	83,9	85,8	76,1	73,9	68,5	67,7	-2,9	-7,3	-8,4
72 чорні метали	115,0	123,5	103,0	106,4	100,7	101,4	3,3	-5,4	-4,7
73 вироби з чорних металів	95,9	102,4	89,2	88,9	83,0	82,0	-0,4	-6,6	-7,7
84 реактори ядерні, котли, машини	91,8	95,0	82,1	79,6	75,4	75,5	-3,1	-5,3	-5,2
85 електричні машини	91,9	95,9	84,0	86,9	81,4	80,8	3,5	-6,3	-7,0
86 залізничні локомотиви	80,7	82,8	73,9	70,4	65,0	64,0	-4,8	-7,6	-9,1
РЕОК за "експортним кошиком"	105,9	111,8	94,7	96,4	91,2	91,4	1,8	-5,4	-5,2

Джерело: розраховано за даними МВФ, НБУ та Державної служби статистики України.

Динаміка агрегованого РЕОК за "експортним кошиком" та зміни часткових індексів відносно 2012 р. (9 та 10 колонки табл. 4) показують, що девальвація гривні до 8,15–8,34 та зростання у середньому ІСЦ на 4,68% забезпечуватимуть, за сценарієм, що представляє думку фахівців МВФ, приріст конкурентоспроможності українських товарів, і їхня частка у структурі експорту зросте до 53,9% порівняно із 44,1% у 2012 р. (рис. 4).

Якщо припустити, що динаміка основних показників розвитку країн – торгових партнерів розвиватиметься за сценарієм, описаним експертами МВФ (див. сценарій 1 у табл. 1), то змінюючи припущення щодо різних варіантів курсової та антиінфляційної політики в Україні, можна отримати оцінки перспектив вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках, що залежатимуть не тільки від екзогенно заданих умов торгівлі, але й від внутрішньої політики країни (сценарії 2–5). У табл. 5 наведено сценарні оцінки потенціалу конкурентоспроможності українських товарів як частки тих товарів у структурі експорту, що матимуть цінові переваги порівняно із аналогічними на ринку (за умов незмінності структури експорту та партнерів).

Таблиця 5

Прогноз цінових конкурентних переваг

Сценарій	Частка у структурі експорту товарів, %	
	2013	2014
1	53,9	53,9
2	80,6	79,9
3	48,3	53,9
4	53,9	84,1
5	53,9	92,1

Джерело: розраховано за даними МВФ, НБУ та Державної служби статистики України.

Як свідчать розрахунки, при різній економічній політиці уряду (різних змінах курсу гривні та інфляції, наведених у табл.1) в Україні кількість товарів, які будуть привабливими за ціною на зовнішніх ринках, буде різною. Найбільше конкурентних переваг український експорт отримує за умов знецінення гривні та зростання цін (сценарії 4–5 для 2014 р.) – від 84 до 92% у структурі експорту товарів.

Варто підкреслити, що представлені варіанти змін курсу та інфляції (9,5–10 грн/дол США та 7,5–10% ІСЦ у середньому за рік) не розглядаються як необхідна та достатня умови, що обов'язково забезпечать різке прискорення темпів зростання українського експорту. Слід розуміти, що *прогнозні розрахунки лише показують потенціальні можливості та чутливість до курсової і цінової політики. Захоплення нових ніш на зовнішніх ринках різних країн українськими товарами (які будуть привабливими за ціною) вимагає також їхньої привабливості за якістю та асортиментом, а також наявності попиту на цю групу товарів.*

Отже, сценарні прогнози агрегованого та індивідуальних індексів реального ефективного обмінного курсу гривні для товарних груп українського експорту на 2013–2014 рр. показали можливість зростання цінової конкурен-

тоспроможності наших товарів на зовнішніх ринках (із збільшенням їхньої частки в структурі експорту на 10%). За умов підтримки цінових переваг вітчизняної продукції засобами курсової та цінової політики, потенціал конкурентоспроможності може збільшитись і на 20–30%, однак його реалізація на практиці з відповідним зростанням у короткостроковій перспективі обсягів експорту залежатиме не тільки від змін курсу та інфляції, але й від комплексу заходів економічної політики, спрямованих на забезпечення стратегічних орієнтирів і стабільність економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Плеханов Д.А. Отраслевые индексы реального эффективного курса рубля / Д.А.Плеханов // Финансы и кредит. – 2005. – № 32 (200). – С. 53–55.
2. Monthly commodity trade weighted exchange rates [Електронний ресурс]. // ERS-USA Data – Agricultural Exchange Rate Data Set – Доступний з : <<http://www.ers.usda.gov/Data/ExchangeRates/>>.
3. Шумська С.С. Реальний ефективний обмінний курс гривні та структура української економіки / С.С.Шумська // Сучасні проблеми прогнозування соціально-економічних процесів: концепції, моделі, прикладні аспекти : монографія / за ред. О.І.Черняка, П.В.Захарченка. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2012. – С.364–377.
4. World Economic Outlook Databases, April 2013 [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.imf.org/external/np/fin/data/param_rms_mth.aspx>.
5. Основні методичні положення розрахунку індексу реального ефективного обмінного курсу (РЕОК) гривні [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51855/>>.

*Надійшла до редакції
28.05.2013 р.*

